

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน โลกอยู่ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่ยิ่งเพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีสภาพการดังกล่าว ในปัจจุบันการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้ประสบปัญหาในรูปแบบของวิกฤตการณ์ด้านต่างๆ ดังนั้นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้จึงเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาต้องมีภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงในการบริหาร การศึกษาทั้งระบบเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดังที่พระองค์อัลเลาะห์ ﷻ ได้ตรัสว่า

وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَاخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ (الأنفال: 60)

ความว่า “และพวกเจ้าจงเตรียมไว้สำหรับ(ป้องกัน)พวกเขา สิ่งที่พวกเจ้าสามารถอันได้แก่กำลังอย่างหนึ่งอย่างใดและการผูกมัดไว้โดยที่พวกเจ้าจะทำให้ศัตรูของอัลเลาะห์และศัตรูของเจ้าหัววันแกร่งด้วยสิ่งนั้นและพวกอื่นๆ จากพวกเขาซึ่งพวกเจ้ายังไม่รู้จักพวกเขาอัลเลาะห์ทรงรู้จักพวกเขาดี” (อัน-อันฟาน : 60)

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้องค์กรนั้นดำเนินการอย่างไร เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 2) ได้กล่าวว่า “ผู้นำมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กรและการจัดการในทุกระดับ ทั้งใน ระดับโลก ระดับประเทศ หรือระดับท้องถิ่น ซึ่งผลสัมฤทธิ์ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลล้วนขึ้นอยู่กับความคิดและแนวปฏิบัติของผู้นำเป็นสำคัญ”

ผู้บริหารหรือผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้ประสิทธิผลของงานและองค์กรสูงขึ้น แม้ว่าสภาพการขององค์กรจะมีข้อจำกัดต่างๆ เพียงใด ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จึงเป็นที่สนใจของนักวิชาการทางการบริหารทั้งในวงธุรกิจ อุตสาหกรรม การศึกษา รัฐบาล

โรงพยาบาล หน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร และหน่วยงานอื่นๆ นอกจากนี้ได้มีการเสนอว่าควรมีการพัฒนาผู้นำ ให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง

เบส (Bass, 1999 : 11) ได้กล่าวไว้ว่า “องค์ประกอบของคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะประกอบด้วย 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) หรือการมีคุณลักษณะพิเศษ (Charisma) เป็นการมีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารอารมณ์ และมีจริยธรรม 2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) เป็นการจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานโดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การสร้างเจตคติหรือการคิดในแง่บวก และกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team Spirit) ให้มีชีวิตชีวา 3) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) เป็นการกระตุ้นความพยายามของผู้ตาม เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ เพิ่มการตระหนักรู้ในเรื่องปัญหา กระตุ้นให้มีการตั้งข้อสมมติฐาน เปลี่ยนกรอบการมองปัญหาแลมีการแก้ปัญหอย่างมีระบบ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลในฐานะปัจเจกชน การเอาใจใส่ดูแลคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีการแนะนำและการมอบหมายงาน มีการพัฒนาหรือสนับสนุนในการทำงาน เพื่อให้บุคคลสามารถบรรลุผลได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนชาวไทยดังปรากฏในส่วนที่ 8 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในการศึกษา มาตรา 49 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน” ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นการพัฒนาความสามารถที่ติดตัวมนุษย์แต่ละคนเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเองและสังคมซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิตดังพระองค์อัลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวไว้ในอัล-กุรอานว่า

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ ۗ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ ۗ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِ مِن وَّالٍ (الرعد : 11)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะมิทรงเปลี่ยนแปลงสภาพของชนกลุ่มใด จนกว่าพวกเขาจะเปลี่ยนแปลงสภาพของพวกเขาเอง และเมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ประสงค์ความทุกข์แก่ชนกลุ่มใดก็จะมีผู้ตอบโต้พระองค์ และสำหรับพวกเขาไม่มีผู้ช่วยเหลือนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ ” (อิร- เรอะดู : 11)

การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์ การพัฒนาประเทศ

ได้อย่างยั่งยืน การศึกษาจึงเป็นเรื่องการพัฒนาคน การสร้าง “ทุนมนุษย์” อันเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา คนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมจะเป็นกำลังแรงที่มีคุณภาพของประเทศ จะเป็นกลไกและกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและประเทศชาติอีกทอดหนึ่ง การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้จะเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพเท่านั้น (อรุณ จันทวานิช และไพบูลย์ แจ่มพงศ์, 2542 : 2-5)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันได้

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเมื่อเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษา เพราะเป็นสภาพบังคับของกฎหมายที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเร่งรัดพัฒนาคุณภาพของตน ให้เป็นผู้นำในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของครู ส่วนครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ได้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (ชนาธิป พรกุล, 2544 : 37) ดังนั้นครูจึงต้องปฏิรูปการสอนของตน ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เพื่อให้การบริหารการศึกษาของชาติได้เป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องชักนำบุคลากรของโรงเรียนหันมาสร้างความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้มากที่สุด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 13-23) ได้กล่าวถึงกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 ไว้ว่า เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โดยการเลือกสรรเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมแนวทางการดำเนินงานที่มีอยู่เดิมให้สามารถพัฒนาการศึกษาบรรลุถึงความเป็นเลิศทางการศึกษา นั่นคือ การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทาง 4 ประการคือการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูปการบริหารการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในการจัดการศึกษา รวมทั้งปัจจัยต่างๆ และกระบวนการทำงานเพื่อหวังผลว่า คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจะสูงขึ้น เพื่อให้ทันต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ประเทศไทยจะต้องมีความสัมพันธ์ ความร่วมมือในเวทีการแข่งขันนานาประเทศได้ ในด้านการปฏิรูปการศึกษาแนวใหม่ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วนมีระบบการจัดการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ ตลอดจนมีการนำระบบและวิธีการบริหารแนวใหม่มาใช้ ควบคู่กับการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีมาตรการให้สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารเชิงคุณภาพ และสนับสนุนสถานศึกษาที่มีความพร้อม ให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระ คล่องตัว เป็นสถานศึกษานิตินุเคราะห์

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 1-2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำสัมพันธ์กับประสิทธิผลของงาน และภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กร เนื่องจากผู้นำมีความสำคัญ จึงมีแนวคิดและการศึกษาในเรื่องการพัฒนาความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership) เกิดขึ้น สำหรับในประเทศไทย ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการศึกษาภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงนี้ แนวคิดทฤษฎีใหม่ที่มีชื่อเสียงและยอมรับกันมากในปัจจุบัน คือ แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีภาวะผู้นำแนวใหม่ หรือเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ไปสู่ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) มีการกระจายอำนาจหรือการเสริมสร้างพลังใจ (Empowering) เป็นผู้มีคุณธรรม (Moral agents) และมีการกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะพิจารณาที่ลักษณะของผู้นำ พฤติกรรม อำนาจ รวมทั้งสถานการณ์ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแนวทางที่กว้างกว่าแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำอื่นๆ และผลจากการวิจัยเชิงประจักษ์และศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับในองค์กรของประเทศต่างๆ จำนวนมากพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้ประสิทธิผลของงานและองค์กรสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับสถานศึกษาในปัจจุบันที่จะต้องใช้ศักยภาพส่วนตน ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และมีความเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์

จากการวิจัยของซิติ รุชานะฮ์ (Siti Ruchanah, 2010 : Abstract) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Kepemimpinan Pendidikan Islam (Study Fenomenologi di MIN Malang) และการวิจัยของอับดุลเลาะ (Abdullah Afandi, 2005 : 1) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Peran dan Fungsi Kiai (Studi Kasus di Kecamatan Tanon Kabupaten Seragen) ผลการวิจัยพบว่า จุดเด่นของผู้บริหาร โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามคือ การเป็นผู้รู้คำสอนอิสลามเป็นผู้ที่มีบทบาทสูงในการบรรยาย เผยแพร่คำสอนอิสลาม และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการชี้แนะทางปัญญาคำสอนอิสลามหรือการเผยแพร่คำสอนอิสลาม ผนวกกับผลการวิจัยของเบสและอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1994) พบว่าคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 4 ด้าน คือ ด้านการมีบารมีอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และผลการวิจัยของเล็ดวู้ด เจนซี่ และเฟอร์นันเดส (Leithwood

& Jenzi & Fernandez) พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 6 ด้านคือด้านสนับสนุนเป็นรายบุคคล ด้านการปลุกเร้าทางปัญญาด้านระบุวิสัยทัศน์ชัดเจน ด้าน เกื้อกูลยอมรับเป้าหมายกลุ่ม ด้านการคาดหวังงานสูง ด้านการเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม ดังนั้นคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมสำหรับบริบทของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลจึงครอบคลุมใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีบาร์มี อย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการเผยแพร่คำสอนอิสลาม ด้านการเกื้อกูลยอมรับเป้าหมายกลุ่ม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสตูล (2549 : 1) ได้ศึกษาคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาในจังหวัดสตูล พบว่า ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ จึงได้มีการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาจากองค์กรที่ประสบความสำเร็จ พบว่า การบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมที่สุดต่อการนำมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสตูล จึงได้นำกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาสตูลและผู้บริหาร โรงเรียน ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น คุณภาพการศึกษาพัฒนาขึ้น แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งจะต้องมีการพัฒนา ไปควบคู่กันด้วย ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า ให้มีมาตรการการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล นับว่าเป็นเรื่องที่ยังใหม่อีกทั้งยังไม่มีการวิจัยที่เจาะจงเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล การวิจัยครั้งนี้ นับว่าเป็นคุณูปการแก่วงการศึกษาศาสนาที่สำคัญยิ่ง

จากสภาพและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญต่อการศึกษาระบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามทัศนะของบุคคาลกร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล และแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อวงการการศึกษาต่อไป

## 1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลอยู่ในระดับใดบ้าง

1.2.2 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลตามทัศนะของบุคลากร จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์การสอน และระดับการศึกษามีความต่างกันหรือไม่

1.2.3 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลเป็นอย่างไร

## 1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

1.3.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์การสอน และระดับการศึกษา

1.3.3 เพื่อประมวลข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

## 1.4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากงานวิจัยและแนวคิดของนักทฤษฎีจาก 7 แนวคิด ได้แก่ แบสและอโวลีโอ (Bass & Avolio 1999 : 11) เล็ดธูวูด แจนซี่ และเฟอ์นันเดส (Leithwood & Jenzi & Fernandez , 1994 : 80) เบ็นนิส และนาณูส (Bennis & Nanus, 1993) ซิติรุชานะฮ์ (Siti Ruchanah, 2010 : Abstract) เฮ็นโดร กุนตูร์ (Hendro Guntur, 2009) สราญรัตน์ จันทะมล (2548) และสุภกิจ สาณัฐิตย์ (2546) สามารถสังเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้เป็น 6 ด้าน ดังนี้

## ตัวแปรอิสระ

## ตัวแปรตาม



ภาพประกอบที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

### 1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน 6 ด้านดังนี้

- ด้านการมีบารมีอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence)
- ด้านการเผยแผ่คำสอนอิสลาม (Da'wah Islam)
- ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation)
- ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation)
- ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration)
- ด้านการถือกุศลยอมรับเป้าหมายกลุ่ม (Fostering the Acceptance of

Group Goals)

### 1.5.2 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ หัวหน้าฝ่าย รองหัวหน้าฝ่ายและรองผู้อำนวยการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลประจำปีการศึกษา 2554 โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ใช้แบบสอบถามบุคลากรของโรงเรียนคือหัวหน้าฝ่าย จำนวน 4 คน รองหัวหน้าฝ่าย จำนวน 4 คน และรองผู้อำนวยการในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล จำนวน 1 คน รวมจำนวนโรงเรียนๆ ละ 9 คน จากทั้งหมด 16 โรงเรียน รวมจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 144 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นตัวแทนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการเจาะจงตามหลักเกณฑ์และคุณสมบัติ 3 ข้อดังนี้

1. เป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งผู้อำนวยการ หรือผู้จัดการ หรือผู้รับใบอนุญาต หรือผู้ปฏิบัติงานแทนผู้บริหาร
2. มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปหรือมีความเชี่ยวชาญด้านอิสลามศึกษา
3. มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการศึกษา 10 ปีขึ้นไป

### 1.5.3 ตัวแปรที่ศึกษา

- ตัวแปรอิสระได้แก่ สถานภาพของหัวหน้าฝ่าย รองหัวหน้าฝ่ายและรองผู้อำนวยการคือ เพศและประสบการณ์การสอน อายุ และระดับการศึกษา
- ตัวแปรตามได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล

## 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยนี้มีดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรม ที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงให้เห็นในการบริหาร โรงเรียนที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ความพยายามของบุคคลกรให้สูงขึ้น จากความพยายามที่คาดหวังเป็นผลให้ปฏิบัติงานเกินความคาดหวัง โดยผู้บริหารโรงเรียนแสดงบทบาททำให้บุคคลมีความรู้สึกไว้วางใจ ยินดี จงรักภักดีและนับถือ ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้ที่มีความศรัทธา เป็นนักพัฒนา เป็นผู้เสริมแรงได้ด้วยตนเอง ควบคุมตนเองได้ ซึ่งพิจารณาจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงพฤติกรรมให้เห็นเป็นกระบวนการ 6 ด้านได้แก่



**1.1 การมีบารมีอย่างมีอุดมการณ์** หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลแสดงให้เห็นในการบริหารโรงเรียนที่เป็นกระบวนการทำให้บุคลากรมีความภูมิใจมีความเชื่อมั่น ศรัทธา และความนับถือ มีความยินดีที่จะทุ่มเท การปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยผู้บริหารโรงเรียนมีคุณลักษณะในด้านต่างๆ ได้แก่ความเชื่อมั่นในตัวเอง มีคุณธรรมและจริยธรรมอิสลามและทั่วไป เคารพต่ออิสลาม มีสัจจะ มีความรับผิดชอบ มีความรู้ความฉลาด มีจุดยืน มีอุดมการณ์โดยบริสุทธิ์ใจเพื่ออิสลาม กำหนดตนเอง กำหนดแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง ปฏิรูปวิธีการทำงานที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง มีความอดทน และความสามารถในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งภายในจิตใจเป็นอย่างดี จนบุคลากรยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดี บริหารงานได้เป็นที่ประทับใจ กำหนดเป้าหมาย ให้มีความชัดเจน มีมาตรฐานการปฏิบัติงานสูง

**1.2 การเผยแพร่คำสอนอิสลาม** หมายถึง พฤติกรรม ที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลแสดงให้เห็นในการบริหารโรงเรียนที่เป็นกระบวนการเรียกร้องเชิญชวนผู้คำสอนอิสลามและทำการ ดลจิต เพื่อให้กำลังใจด้วยวาจา การกระทำแบบอย่างที่ดี เกี่ยวกับการทำงานหรือส่วนตัวต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อกฎหมายและคำสอนอิสลาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อภักดีแสวงหาความโปรดปรานจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ แต่เพียงผู้เดียว เรียกร้องให้บุคลากรโรงเรียนได้ยึดเหนี่ยวเลื่อมใสต่อคำสอนอิสลาม เพื่อให้บุคลากรเกิดความรู้สึกมีกำลังใจ มีความบริสุทธิ์ใจ และทุ่มเท สร้างความรู้สึกเป็นพี่น้องกันในอิสลาม เพื่อทำงานเป็นทีมทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานที่มุ่งสู่การเปลี่ยนแปลง

**1.3 การสร้างแรงบันดาลใจ** หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้คำพูดและหรือการกระทำปลุกปลอบใจและดลจิตให้เกิดกำลังใจ เร้าอารมณ์ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความร่าเริงมีชีวิตชีวากระตือรือร้นทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทุ่มเทการทำงานมากกว่าที่คิดไว้ โดยผู้บริหารแสดงออกเกี่ยวกับการคิดในแง่บวก ให้กำลังใจให้เกิดความกระชุ่มกระชวยในการทำงานกระตือรือร้น แสดงให้เห็นเป็นภาพอนาคต มุ่งมั่นตั้งใจ กระตุ้นการเสียดสี ทุ่มเท ให้ทำงานเป็นทีม ตั้งมาตรฐานการทำงานไว้สูง ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ทำเพื่อกลุ่มและผูกพันอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้นำ ส่งเสริมความ ภาคภูมิใจ ของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นการกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชา แสดงความสามารถในการทำงาน การพูดให้กำลังใจ และแสดงความเชื่อมั่นต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้มีบทบาทและแสดงผลงานทางวิชาการ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ สร้างบรรยากาศการสื่อสารแบบเปิดและเชื่อถือไว้วางใจกันและกัน

**1.4 การกระตุ้นทางปัญญา** หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่แสดงให้เห็นในการบริหารโรงเรียนที่เป็นกระบวนการกระตุ้นบุคลากรให้เห็นวิธีการหรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาโดยใช้สัญลักษณ์ จินตนาการและภาษาที่เข้าใจง่ายส่งเสริมให้บุคลากรเข้าใจบทบาทและยอมรับในบทบาท สร้างความมั่นใจและส่งเสริมคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยผู้บริหารโรงเรียนมีคุณลักษณะในด้านต่างๆ ได้แก่ การให้ครูได้ร่วมวางแผนการกระตุ้นบุคลากรให้แก้ปัญหา การตั้งคำถามต่อผู้ร่วมงาน การจัดอบรมการสร้างทีมงานสำรอง การใช้ความสามารถของผู้ร่วมงาน การปรึกษาหารือ การร่วมกันแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบ เป็นผลให้บุคลากรเกิดความพยายามในการปฏิบัติงานมากขึ้น และแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยความเรียบร้อย

**1.5 การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล** หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล แสดงให้เห็นในการบริหารโรงเรียนที่เป็นกระบวนการวินิจฉัยและยกระดับความต้องการของบุคลากร โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยผู้บริหารโรงเรียนมีคุณลักษณะในด้านต่างๆ ได้แก่ ความตั้งใจ และสนใจต่อเพื่อนร่วมงาน สนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเอง เป็นที่เลื่อมใส การติดต่อและให้ความสำคัญ ต่อบุคลากรเป็นรายบุคคล เอาใจใส่ในความต้องการของบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดจินตภาพ มีความมั่นคง มีความรู้สึกเป็นของตัวเอง มีความรับผิดชอบและควบคุมตนเองได้

**1.6 การเกื้อกูลยอมรับเป้าหมายกลุ่ม** หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารโรงเรียนที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมการร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือกับคนทำงาน เพื่อให้การทำงานที่เป็นกลุ่มสู่เป้าหมายที่ตรงกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนมีคุณลักษณะในด้าน ต่างๆ ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการมีส่วนร่วม การมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน การประเมิน ประชุมปรึกษาหารือและการคิดแบบแก้ปัญหา

**2. บุคลากรโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม** หมายถึง รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย รองหัวหน้าฝ่ายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ประจำปีการศึกษา 2554

**3. ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม** หมายถึง ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ ผู้รับใบอนุญาต หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนตำแหน่งดังกล่าวในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ประจำปีการศึกษา 2554

**4. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม** หมายถึง สถานศึกษาเอกชนที่เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญ